

Universitat de Lleida

GUIA DOCENT
**GEOGRAFIA TURÍSTICA DEL
MÓN**

Coordinació: GARCIA PASCUAL, FRANCISCO

Any acadèmic 2016-17

Informació general de l'assignatura

Denominació	GEOGRAFIA TURÍSTICA DEL MÓN			
Codi	102614			
Semestre d'impartició	1R Q(SEMESTRE) AVALUACIÓ CONTINUADA			
Caràcter	Grau/Màster	Curs	Caràcter	Modalitat
	Grau en Geografia	1	OBLIGATÒRIA	Presencial
	Grau en Geografia i Ordenació del Territori	3	OPTATIVA	Presencial
	Grau en Turisme	2	OBLIGATÒRIA	Presencial
Nombre de crèdits ECTS	6			
Grups	1GG			
Crèdits teòrics	3			
Crèdits pràctics	3			
Coordinació	GARCIA PASCUAL, FRANCISCO			
Departament/s	GEOGRAFIA I SOCIOLOGIA			
Distribució càrrega docent entre la classe presencial i el treball autònom de l'estudiant	La classe presencial suposa 60 hores lectives sobre un total de 150 hores de treball total de l'estudiant.			
Informació important sobre tractament de dades	Consulteu aquest enllaç per a més informació.			
Idioma/es d'impartició	Castellà i català			
Horari de tutoria/lloc	dilluns de 16 a 17 hores dijous de 17 a 18 hores			

Professor/a (s/es)	Adreça electrònica professor/a (s/es)	Crèdits	Horari de tutoria/lloc
GARCIA PASCUAL, FRANCISCO	garcia.pascual@geosoc.udl.cat	6	

Informació complementària de l'assignatura

Aquesta assignatura incorpora com a fonamental, donada la seva naturalesa acadèmica (que la seva pròpia denominació posa de relleu: Geografia Turística del Món) i el seu projecte formatiu (aportar coneixements, capacitats i habilitats per a què l'estudiant pugui conèixer les principals característiques que defineixen el turisme actual al món, fet clau per a qualsevol professional que es dediqui a qualsevol dels àmbits que engloba el turisme contemporani), una "sortida de camp" a Roma. Les seves dates aproximades podrien ser el dijous 17 de novembre al diumenge 20 de novembre.

Objectius acadèmics de l'assignatura

L'objectiu central de l'assignatura Geografia Turística del Món és doble. En primer lloc, pretén oferir a l'alumne una visió globalitzadora del fenomen turístic, dels factors que ho condicionen i dels seus impactes socials, econòmics, polítics, culturals i territorials. I, en segon lloc, vol oferir així mateix els instruments teòrics i pràctics que li permetin investigar i comprendre la realitat turística d'una àrea concreta, des d'una triple perspectiva: les seves possibilitats de desenvolupament, les necessitats infraestructurals i el paper de les administracions públiques en el seu impuls.

Aquests objectius els abordem a partir, fonamentalment, de l'anàlisi dels principals trets característiques del turisme al món, tant a les grans regions turístiques com examinant la realitat turística d'un nombre significatiu de països.

Lògicament, tot aquest coneixement és important per dotar a l'estudiant de eines per entendre el turisme actual, per poder trobar una feina en qualsevol dels subsectors que el componen i, per suposat, per emprendre una activitat de forma autònoma (crear una empresa o negoci turístic), tant en el propi país com a l'estranger.

Competències

Competències generals o bàsiques (CB)

1. Capacitat d'anàlisi i síntesi.
2. Capacitat d'organitzar i planificar.
3. Capacitat de treball en equip.
4. Capacitat de lideratge.
5. Capacitat de treballar i d'aprendre de forma autònoma i interactuar adequadament amb la resta de companys i companyes.
6. Capacitat de desenvolupar-se acadèmicament des del rigor, al compromís personal i cercant la qualitat de la feina feta.
7. Capacitat de raonament crític.

Competències específiques (CES)

1. Conèixer, comprendre i interpretar el territori i la seva complexitat des de la perspectiva del turisme.
2. Conèixer i interpretar els espais geogràfics turístics regionals mundials.
3. Conèixer, comprendre i interpretar la dialèctica humana, econòmica, política i social en la formació,

consolidació i estructura del turisme i dels turismes.

4. Conèixer i interpretar les polítiques turístiques.
5. Conèixer i comprendre els impactes socials, econòmics, culturals i mediambientals de les activitats turístiques.
6. Capacitat per combinar un enfocament generalista amb una anàlisi especialitzada (lo local amb lo global, lo general amb lo particular).
7. Capacitat per interrelacionar i interpretar els fenòmens socials, econòmics, polítics i culturals a diferents escales territorials.
8. Conèixer, comprendre i interpretar les dinàmiques urbanes i les dinàmiques rurals, i com aquestes es mostren en termes de disparitats de dinàmiques turístiques.
9. Capacitat per explicar la diversitat de llocs, regions i localitzacions turístiques.
10. Conèixer i dominar els mètodes d'informació geogràfica i d'informació econòmica.

Competències estratègiques universitat (CEU)

1. Capacitat de comunicació oral i escrita en llengua catalana i en llengua castellana.
2. Coneixement i habilitat per utilitzar les diferents fonts d'informació i de documentació.
3. Capacitat d'utilitzar la terminologia i les tècniques pròpies de l'àmbit disciplinari i/o professional.
4. Capacitat i coneixement de les tecnologies de la comunicació i la informació i el seu potencial ús professional.
5. Respecte i desenvolupament dels drets humans, els principis democràtics, els principis d'igualtat entre homes i dones, als valors propis d'una cultura de pau i altres valors democràtics.

Continguts fonamentals de l'assignatura

Tema 1. Aproximació teòrico-conceptual al turisme. Definicions de turisme i problemes metodològics. Teories interpretatives del fenomen turístic. Definicions dels fluxos i dels espais turístics. Classificació de les activitats turístiques.

Tema 2. Principals factors de localització de les activitats turístiques: naturals, infraestructurals, tècnics i polítics. Tot territori potser turístic? Què intervé per a què un espai esdevingui un atractiu turístic?

Tema 3. Evolució històrica del turisme al món. Etapes i característiques. El lligam del turisme amb el desenvolupament del capitalisme contemporani.

Tema 4. Principals fluxos turístics al món. El paper central dels països desenvolupats qüestionat. Els nous espais turístics emergents. Una part significativa dels ciutadans del món exclosa del turisme per qüestions socials.

Tema 5. El turisme al món. Dinàmiques territorials. Les grans regions turístiques: característiques estructurals i espacials, principals atractius, impactes socials, econòmics i territorials. Casos concrets: el turisme a França, Alemanya, Portugal, Grècia, Itàlia, Gran Bretanya, Àustria, Holanda, Rússia, Turquia, Índia, Xina, Japó, Austràlia, EEUU, Canadà, Brasil, Mèxic, Argentina, Sudàfrica i Tailàndia.

Tema 6. El turisme a Espanya. Principals trets característics.

Tema 7. El turisme a Catalunya. Principals trets característics.

Tema 8. Les polítiques turístiques de les administracions públiques. Gestió i planificació del turisme.

Tema 9. La indústria turística. De la gran multinacional a l'empresa familiar. El fenomen de les empreses de transport de low cost. La revolució d'internet i el turisme. L'emprenedoria al turisme.

Tema 10. Llums i ombres del turisme com a instrument de desenvolupament socioeconòmic i territorial.

Eixos metodològics de l'assignatura

El plantejament metodològic d'aquesta assignatura bàsicament es construeix a partir de tenir present

l'objectiu general que la defineix (*oferir una visió general del turisme a nivell mundial, de les seves característiques estructurals, de les dinàmiques i dels conflictes socio-culturals, medioambientals i polítics que d'ell se'n deriven*), i dels continguts, competències transversals i competències específiques perfilades.

En aquest sentit, apostem per una metodologia basada en l'ensenyament/aprenentatge, que implica una formació que intenta conjugar tant la transmissió d'uns coneixements de continguts considerats com essencials en aquest àmbit de la disciplina (que es vehiculen mitjançant els deu grans temes que el defineixen), com la capacitat en el domini d'uns instruments analítics i d'unes tècniques generals (de la interpretació científica) i específiques (de la geografia), que han de permetre a l'estudiant/a comprendre/analitzar amb rigor la pluralitat d'escenaris socioeconòmics que defineixen el món del segle XXI.

A partir d'aquest plantejament, i donada les potencialitats que facilita el fet de comptar amb una matrícula no molt elevada, pretenem realitzar una sèrie de classes presencials centrades en la transmissió del contingut (entesos com coneixements fonamentals i significatius en la formació de l'estudiant) i, al mateix temps, i estretament relacionades impulsar una sèrie d'activitats acadèmicament dirigides, eminentment pràctiques. Aquestes s'estructuren en la realització de treballs individuals, en la lectura d'una sèrie d'articles seleccionats, en la participació en la preparació i desenvolupament d'una sortida de camp obligatòria, i en l'assistència obligatòria a una sèrie de tutories programades al llarg del curs que han de facilitar el que copsem l'evolució de la formació de l'estudiant/a en termes dels objectius prefixats. En el fons, es busca generar un espai docent flexible, dinàmic i obert d'interactuació entre el professor i l'estudiantat.

Pla de desenvolupament de l'assignatura

Dates (Setmanes)	Descripció	Activitat Presencial	HTP (2) (Hores)	Activitat treball autònom	HTNP (3) (Hores)
1	Aproximació teòrico-conceptual al turisme. Definicions de turisme i problemes metodològics. Teories interpretatives del fenomen turístic. Definicions dels fluxos i dels espais turístics. Classificació de les activitats turístiques	Classe magistral	4	Estudi	2
2	Principals factors de localització de les activitats turístiques: naturals, infraestructurals, tècnics i polítics. Tot territori potser turístic? Què intervé per a què un espai esdevingui un atractiu turístic?	Classe magistral	4	Estudi	2
3-4	Evolució històrica del turisme al món. Etapes i característiques. El lligam del turisme amb el desenvolupament del capitalisme contemporani.	Classe magistral	8	Estudi	4

5	Principals fluxos turístics al món. El paper central dels països desenvolupats. Els nous espais turístics emergents. Una part significativa del món exclosa del turisme.	Classe magistral	4	Estudi	2
6-8	El turisme al món. Dinàmiques territorials. Les grans regions turístiques: característiques estructurals i espacials, principals atractius, impactes socials, econòmics i territorials.	Classe magistral	16	Estudi.	4
9	Avaluació	Presentació per part de cada estudiant	2	Treball individual: crear, potenciar i difondre una nova destinació (producte) turístic	25
10	Sortida de camp a Roma.	Preparació i realització	4	Sortida de camp: Roma. Entrega d'una llibreta de camp	Tres dies
11-12	El turisme a Espanya i a Catalunya. Principals trets característics.	Classe magistral	8		4
13	Les polítiques turístiques de les administracions públiques. Gestió i planificació del turisme.	Classe magistral	4	Estudi	2
14	La indústria turística. De la gran multinacional a l'empresa familiar. El fenomen de les empreses de transport de low cost. La revolució d'internet i el turisme. Llums i ombres del turisme com a instrument de desenvolupament socioeconòmic i territorial.	Classe magistral	4	Estudi	2
15	Avaluació	Examen per escrit			

(2) HTP = Hores de Treball Presencial

(3) HTNP = Hores de Treball No Presencial

Sistema d'avaluació

Objectius	Activitats d'Avaluació Criteris	%	Dates	O/V (1)	I/G (2)	Observacions

Domini de la recerca de fonts documentals, estadístiques i informatives. Determinació d'objectius turístics, mecanismes tangibles i intangibles d'atracció turística. Valoració dels costos econòmics i socials de generar un negoci turístic, i comprendre el paper dels diversos mecanismes de difusió i màrqueting turístic.	Treball pràctic i d'autoavaluació. Crear, potenciar i difondre una nova destinació (producte) turística a la Catalunya interior	15	21 de desembre	O	I
Interpretar críticament el fenomen turístic <i>in situ</i>. Valorant la dialèctica entre els processos generals i l'actuació individual dels agents turístics públics i privats. Impulsar la reflexió individual i col·lectiva sobre les potencialitats i problemàtiques del turisme en els grans espais urbans europeus.	Sortida de camp a Roma	35	17 al 20 de novembre -dates aproximatives-	O	G
Avaluació del nivell de coneixements assolits sobre la matèria del curs.	Examen per escrit	50	Gener de 2017	O	I

(1) Obligatòria / Voluntària

(2) Individual / Grupal

Aclariments

L'estudiantat podrà realitzar les pràctiques, el treball i la presentació del treball en català o castellà.

Bibliografia i recursos d'informació

AECIT (2014): *La actividad turística española en 2013*, UAM, Madrid.

Antón, S. (1995): *Diferenciación i reestructuració de l'espai turístic. Processos i tendències al litoral de Tarragona*, tesis doctoral, Universitat Rovira i Virgili.

Antón, S. (1996): "Análisi del model de desenvolupament turístic català i espanyol", en AA.VV., *Turismo, territori i estratègies de desenvolupament*, Girona, UG, pp.53-60.

Antón, S. (1996): "El Parque temático de Port Aventura", en *Estudios Turísticos* núm.130, pp.7-36.

Antón, S. (2002): "El model turístic de Catalunya enfront de les noves tendències de la demanda", en *Revista de Geografia* núm.1, pp.119-128.

Bayón, F. -dir- (1999): *50 años de turismo en España*, Madrid, Centro de Estudios Ramón Areces.

Bosch, R. (2001): "L'oferta i la gestió turística al segle XXI", en *IV Congrés de Turisme de Catalunya*, monogràfic de la *Revista Estudis de Turisme de Catalunya* núm.8, p.1-6.

- Calabuig, J.; Ministrál, M. (1994): *Manual de geografía turística de España*, Editorial Síntesis, Madrid.
- Comisión Europea (2003): *Tourism: Europe, Central European countries and Mediterranean countries, key figures 2001-2002*, Luxemburgo.
- Comisión Europea (2010): *European business, facts and figures. Part 5: trade and tourism*, Luxemburgo.
- Donaire, J.A.. (1995): "El turismo en una sociedad post-industrial. Algunas propuestas conceptuales", en AA.VV., *La formació, la rehabilitació i les noves modalitats turístiques*, Palma de Mallorca, UIB, pp.179-186.
- Donaire, J.A.. (2002): "Patrimonio natural y patrimonio cultural: elementos para un nuevo modelo turístico", en AECIT, *Nuevas tendencias del ocio y del turismo, su especial problemática en destinos singulares*, Madrid, pp.405-416.
- Esteve, R.; Fuentes, R. (2000): *Economía, historia e instituciones del turismo en España*, Madrid, Editorial Pirámide.
- Fourneau, F.; Marchena, M. –dir- (1995): *Ordenación y desarrollo del Turismo en España y Francia*, Madrid, MOPU.
- Fraguell, R.M.; Mundet, L. (1995): "La nueva configuración espacial del turismo en la Costa Brava", en AECIT, *¿España, un país turísticamente avanzado?*, Madrid, IET, pp.243-254.
- Francés, G. (2003): "El turisme rural", en *Revista ETC* núm.13, Direcció General de Turisme de la Generalitat de Catalunya.
- Fuentes, R. (1995): *El turismo rural en España. Especial referencia al análisis de la demanda*, Madrid, Ministerio de Comercio y Turismo, IET.
- Furió, E. (1996): *Economía, turismo y medio ambiente*, Valencia, Tiranc lo Blanc y Universitat de València.
- García, A.; Albuquerque, F.J. (2003): "El turismo cultural y el de sol y playa ¿sustitutivos o complementarios?", en *Cuadernos de Turismo* núm.11, pp.97-106.
- Gómez B.; López Palomeque, F. (2003): "Destinos de montaña y nieve", en AECIT, *La actividad turística española 2002*, Madrid, pp.427-438.
- Instituto de Estudios Turísticos (2003): *25 años de turismo español en cifras*, Madrid.
- Instituto de Estudios Turísticos (2012): *Balance del turismo en 2011 en Espanya*, Ministerio de Comercio y Turismo, Madrid.
- Lickorish, L.J.; Jenkins, C.L. (2000): *Una introducción al turismo*, Editorial Síntesis, Madrid.
- López colas, j. (2003): *Las residencias secundarias en España: estudio territorial de su uso y tendencias*, tesis doctoral, Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona.
- López Olivares, D. (1999): "Las tendencias de la demanda y las políticas turísticas integradas como instrumentos de revitalización de los espacios rurales españoles del interior", en *Boletín de la AGE* núm.28, pp.61-83.
- Lopez palomeque, f. (1995): "La competitividad entre la dialéctica turismo-territorio: reflexión a propósito del estudio sobre la ventaja comparativa del turismo en Cataluña", en AA.VV., *¿España un país turísticamente avanzado?*, Madrid, AECIT/IET, pp.219-263.
- López Palomeque, F. (1997): "La generalización espacial del turismo en Cataluña y la nueva dialéctica litoral-interior", en AGE, *Dinámica litoral-interior*, Santiago de Compostela, USC, p.409-418.
- López Palomeque, F. (1999): "Política turística y territorio en el escenario de cambio turístico", en *Boletín de la AGE* núm.28, p.23-38.
- López Palomeque, F.; Vera, J.F. (2001): "Espacios y destinos turísticos", en Gil Olcina, A.; Gómez

- Mendoza, J. –coors-, *Geografía de España*, Barcelona, Ariel, p.545-571.
- Lopez Palomeque, F. –dir.- (2010): *Atles del Turisme a Catalunya*, Generalitat de Catalunya, Barcelona.
- Majoral, R. –coor- (2002): “El turismo y su dinámica territorial”, en AA.VV., *Cataluña, un análisis territorial*, Barcelona, Ariel, p.291-320.
- Manero, F. (1997): “Experiencias de turismo interior: logros y procesos desde la perspectiva del desarrollo local”, en AA.VV., *Los turismos de interior*, Madrid, UAM, pp.207-239.
- Marchena, M. (1994): “Un ejercicio de prospectiva: de la industria del turismo fordista al ocio de producción flexible”, en *Papers de Turismo* núm.14-15, pp.77-94.
- Marchena, M. (1995): “El turismo metropolitano: una aproximación conceptual”, en *Estudios Turísticos* 119-129, pp.7-21.
- Marchena, M.; Fourneau, F.; Granados, V. –eds- (1992): *¿Crisis del turismo? Las perspectivas en el nuevo escenario internacional*, Sevilla, IDR/Universidad de Sevilla.
- Mesplier, A.; Bloc-Daraffour, P. (2000): *Geografía del turismo en el mundo*, Editorial Síntesis, Madrid.
- Miguelsanz, A. et al. (1993): *Llibre blanc del turisme a Catalunya*, Barcelona, Generalitat de Catalunya.
- Mulero, A. (1990): *Espacios y actividades de ocio en el ámbito rural*, Madrid, MAPA.
- Munné, G. (2003): “El turismo industrial”, en *Revista ETC* núm.13, Direcció General de Turismo de la Generalitat de Catalunya.
- Navines, F. (2000): “Cataluña”, en AECIT, *La actividad turística española en el 2000* -Edición 2001-, Madrid, p.337-350.
- Oliveras, J. (1989): “Urbanización y turismo en la zona costera catalana”, en AGE/Universidad Complutense, *XI Congreso Nacional de Geografía, Comunicaciones*, Madrid, pp.346-355.
- Oliveras, J.; Antón, S. -eds- (1997): *Turismo y planificación del territorio en la España de fin de siglo*, Grup d'Estudis Turístics, Tarragona, URV.
- OMT (2016): *Compendium of tourism statistics, 2010-2014*, Madrid.
- OMT (2016): *Yearbook of tourism statistics, 2010-2014*, Madrid.
- Pallàs, J.M. (2001): “Impacte econòmic del turisme a Catalunya”, en AA.VV., *I Congrés de turisme de Catalunya*, Tarragona, pp.87-88.
- Paunero, X. (1997): “Cataluña y el turismo de interior: el Pirineo catalán un distrito turístico”, en AA.VV., *Los turismos de interior: el retorno de la tradición viajera*, Madrid, UAM, pp.215-232.
- Pedreño, A. -dir- (1996): *Introducción a la economía del turismo en España*, Madrid, Editorial Civitas.
- Pellejero, C. –dic- (1999): *Historia de la economía del turismo en España*, Madrid, Editorial Civitas.
- Pellejero, C. -dir- (1999): *Historia de la economía del turismo en España*, Civitas, Madrid.
- Prats, F. (1999): “El nuevo paradigma turístico”, en *Tribuna AECIT/nexotur* 4, noviembre.
- Salva, P. (1998): “Los modelos de desarrollo turístico del Mediterráneo”, en *Cuadernos de Turismo* núm.2, p.8-25.
- Sola Morales, I. (2003): “El turismo cultural”, en *Revista ETC* núm.13, Direcció General de Turisme de la Generalitat de Catalunya.
- Valenzuela, M. –coord- (1997): *Los turismos de interior, el retorno de la tradición viajera*, Madrid, UAM.

Vera, F.J. (1994): "El modelo turístico del Mediterráneo español: agotamiento y estrategias de reestructuración", en *Papers de Turismo* núm.14-15, pp.87-98.

Vera, F.J.; López Palomeque, F.; Marchena, M.; Antón, S. -coors- (1997): *Análisis territorial del turismo: una nueva geografía del turismo*, Barcelona, Ariel.

Vera, F.J.; Marchena, M. (1996): "El modelo turístico español: una perspectiva económica y territorial", en Pedreño, A. -dir-: *Introducción a la economía del turismo en España*, Madrid, Editorial Civitas, p.327-364.

Vera, J.; Lopez Palomeque, F. et al -coor- (1997): *Análisis territorial del turismo*, Ariel Geografía, Barcelona.

RECURSOS

-www.ieg.csic.es/age (Asociación de Geógrafos Españoles)

-www.uc3m.es/uc3m/serv/BIB/HUM/geo2002/geo.htm, ([Recursos d'informació en geografia](#). Universidad Carlos III de Madrid).

-www.library.uu.nl/geosource (Recursos d'informació en geografia, Utrecht University)

-www.bne.es (Biblioteca Nacional de Espanya)

-www.lanic.utexas.edu/la/region/library (Bibliotecas americanas)

-www.bl.uk/gabriel (Bibliotecas europeas)

-www.csic.es/cbic/webuni.htm (Biblioteques espanyoles)

-www.cbuc.es (Catàleg col.lectiu de les universitats catalanes)

-www.cis.es (Centre d'Investigacions Sociològiques)

-www.cidob.es (Centro de Investigación, Docencia, Documentación y Difusión de las Relaciones Internacionales y el Desarrollo)

-www.idescat.es (Institut d'Estadística de Catalunya)

-www.ine.es (Institut Nacional d'Estadística)

-www.europa.eu.int (Portal estadístic de la Unió Europea)

-www.iet.tourspain.es (Institut d'Estudis Turístics d'Espanya)

-www.exceltur.org (Pàgina espanyola amb informació, estudis i estadístiques turístiques)

-www.ttra.com (Travel and Tourism Research Association)

-www.worldleisure.org (World Leisure and Recreation Association)

-www.world-tourism.org (Organització Mundial del Turisme)

-www.oecd.org (Organització per la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic)

-www.nu.org (Organització de Nacions Unides)

-www.worldbank.org (Banc Mundial)

-www.ecoropa.org/observ.htm (Observatori de la Mundialització)

-www.ilo.org (Organització Internacional del Treball)

-www.wto.org (Organització Internacional del Comerç)

-www.wttc.org (World Travel and Tourism Council, conté dades estadístiques i informes turístiques importants)

- www.unfpa.org (Fons de Població de Nacions Unides)
- www.unctad.org (Conferència de Nacions Unides pel Comerç i el Desenvolupament)
- www.eclac.org (Comissió econòmica per Amèrica Llatina i el Carib)
- www.unescap.org (Comissió econòmica per l'Àsia i el Pacífic)
- www.escwa.org (Comissió econòmica per l'Àsia Occidental)
- www.uneca.org (Comissió econòmica per l'Àfrica)
- www.imf.org (Fons Monetari Internacional)
- www.developepmentgateway.org (Pàgina web sobre els objectius de desenvolupament del mil·lenni i sobre cooperació internacional)
- www.elpais.es
- www.elmundo.es
- www.elperiodico.es
- www.lavanguardia.es
- www.lemonde.fr
- www.cnn.com
- www.fbofill.org (Fundació Jaume Bofill)
- www.icps.es (Institut de Ciències Polítiques i Socials)
- www.pisunyer.org (Fundació Carles Pi i Sunyer d'Estudis Autonòmics i Locals)